

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages

Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

P-ISSN: 2074-9279

E-ISSN: 2520-3517

2023, No.(48)

Pg.186-200

Consonants that Disrupt Acoustic Harmony Rule in Old Anatolian Turkish

Inst. Lamyaa Kadhem Ayyal

E-mail: lamyaakadhem@colang.uobaghdad.edu.iq

University of Baghdad, College of Languages, Department of Turkish, Baghdad, Iraq

Dheyaa Jawad Salman

E-mail: ziyabeyatli@yahoo.com

Privet Sector, Baghdad, Iraq

(Received on 16/11/2022 - Accepted on 3/5/2023 - Published on 1/6/2023)

DOI: <https://doi.org/10.36586/jcl.2.2023.0.48.0186>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Abstract

The feature of rounding that affected Turkish sounds, which developed with the disruption of acoustic labial, is considered at the forefront of the distinctive sound features of Old Anatolian Turkish which is one of the branches of the Oghuz Turkish in the western regions between the thirteenth and fifteenth centuries (AD). In this paper, the feature of rounding in sounds, which was the reason behind the disruption of acoustic harmony, is analyzed and clarified with specific examples from written literary works of that period. First, the opinions of researchers working in the field of Turkish are given as relevant to the causes of acoustic harmony disorders and rounding in Old Anatolian Turkish.

This paper aims at explaining the reasons of labial harmony through examples to researchers working on Old Anatolian Turkish Language .

Once their views are given, the topic is explained with precise examples taken from Turkish grammar books and the literary works during that period. Then, the reasons for the rounding are explained with the examples taken from

the works during that time, especially from the Suheyl Nevbahar mesnevi of Hoca Mesud and Yusuf ve Züleyha by Şeyyad Hamza.

Keywords: Old Anatolian Turkish, Old Turkic languages, Oghuz, Turkish Language , Acoustic Harmony.

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİNDE ÜNLÜ UYUMUNU BOZAN ÜNSÜZ HARFLERİ

Öğrt. Üyesi: Lemyâ kazım AYYAL / Türkçe Yüksek Lisans

Bağdat Üniversitesi, Irak, lamyakadhem@colang.uobaghdad.edu.iq

Telefon: 009647811772129

Araş.Gör: Ziyâ Cevad SELMAN / Türkçe Yüksek Lisans

Irak, ziyabeyatli@yahoo.com

Telefon: 009647822199115

Özet

Batı Oğuz Türkçesinin 13- 15. Yüzyıllar (M.s.) arası kollarından biri olan Eski Anadolu Türkçesinin belirgin ses özelliklerinin başında dudak uyumunun bozulması ile gelişen ünlü seslerde meydana gelen yuvarlaklaşma olayıdır. Uyumun bozulmasına sebep olan ünlü seslerde görülen yuvarlaklaşma olayı bu çalışmada incelenmeye ve eserlerden tespit edilen örnekler üzerinde gösterilmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın amacı Eski Anadolu Türkçesi üzerinde çalışan araştırmacılara dudak uyumunun sebeplerini örnekler üzerinden açıklayabilmektir.

Çalışmanın girişinde Eski Anadolu Türkçesinde görülen ünlü uyumu bozuklukları ve yuvarlaklaşmanın nedenleri üzerinde Türk dili alanında çalışan araştırmacıların görüşleri verilecektir. Onların görüşleri verildikten sonra hem Türk dilbilgisi kitaplarında hem de dönem eserlerinde tespit edilen örneklerle konu açıklanmaya gayret edilecektir. Dönem eserlerinden özellikle Hoca Mesud'un Süheyl ü Nevbahar ve Şeyyad Hamza'nın Yusuf u Züleyha mesnevilerinden alınan örneklerle yuvarlaklaşmanın sebepleri izah edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeleri: Eski Anadolu Türkçesi, Eski Türk dilleri, Oğuzca, Türkçe, Ünlü uyumu .

Giriş

Bilindiği gibi ses bilgisi tüm dillerde önemli bir çalışma alanıdır. Eski Anadolu Türkçesi de Oğuz Türkçesinin bir devamı olarak Anadolu ve Horasan bölgesinde yazılan ve konuşulan bir dil döneminin 13- 15. Yüzyıllar arasını ifade eden bir terimdir. Eski Anadolu Türkçesi üzerine gerek dönem eserlerinin metin yayınları gerekse bu eserler üzerinde yapılan dil incelemelerinin sayısı oldukça fazladır.

Eski Anadolu Türkçesinin dönemlerinde dil yapısı açısından değişikler oldu (Mşiri, 2007: s. 131). Eski Anadolu Türkçesi metnlerinin fonolojik olarak en dikkat çekici özelliği, ses uyumunun yuvarlaklık - düzlükte daha zayıf olmasıdır: Genel olarak insan seslerinin yuvarlak olma eğilimi vardır ve birçok ek seste yuvarlama görülür (Timurtaş, 2010: s. 332).

Eklerin yuvarlaklamasından kaynaklanan uyum bozulması genellikle eklerdeki ünsüzlerin çıkış yerleri ile ilgilidir. /b/, /p/, /m/, /v/ seslerini yanındaki dudak ünsüzleri ve bunların yanındaki düz ünlüler yuvarlatılarak uyumun bozulmasına neden olur (Akar, 2018: s.109). Araştırmacılar, Eski Anadolu Türkçesindeki eklerin yuvarlaklaşmasını ve kelime köklerinde görülen değişiklikleri ortaya koymuşlardır.ve kelime tabanlarının çeşitli yönlerini ortaya çıkardılar (Eker, 2010: s.376). Dudak uyumu bozulan kelimelerin çoğu Eski Türkçe döneminde ünsüz ve hece sonları /- ğ/ , /-g/ olan kelimelerdir (Akar, 2018, s. 109).

Örnek :

Kapu<kapığ , demür < temir , semüz < semiz , yavuz < yabız , atlu<atlığ, datlu < tatığlığ. (Tekin Talat ve Ölmez Mehmet , 2003, s. 50).

Bazı kelimelerdeki yuvarlak ünlüler Eski Türkçedeki ile birebir aynıdır..

Örnek :

" agu "zehir", altun, azuk, berü, gendü "kendi", eyü, incü, dilkü, bulid, kayu "endişe, tasa, üzüntü", yanku "yankı", ilduz "yıldız" gibi (Özkan , 1955, s. 95.)

Eklerde yuvarlaklaşma

1. Ses Düşmesiyle Oluşan Yuvarlaklıklar

{+ lığ / + lig, + luğ / + lüę} > {+ lu / + lü }

Eski Türkçe döneminde ünlü uyumuna giren isim eklerinin son sesindeki ğ ve ünsüzlerin azalması, Harezmi Türkiye dönemi metninde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de ünlü eklerinin yuvarlanmasına neden olmuştur. (Gökçe, 2009, s. 994)

Örnek :

bağludur, tatlu, ğuşşalu, kuvvetlü, nezlelü (Uçar, 2009, s. 50.)

2. Eklerin yuvarlalaşması ikiye ayrılır

2.1. Ünlü sesler yanında bulunan ünsüz dudakları (Akar, 2018, s. 109)

- {+ Um/ + Umuz } 1.teklik ve çokluk iyelik ekleri

Örnek :

امدی قورقارم دوشمیدن کیروکروم   کوردکوم دوشدن داخی قیغویرم
İmdi kôrkarum düşümden gerü görem   Gördüküm düşden da hi kaygu yerem

(Yusuf u Zeliha)

- adum , adumuz, atamız (Gülsevin, Gürer ve Boz, Erdoğan, 2004, s. 136)
- Kapuma (Gülsevin, 2017, s. 21)

- {-dUm} Bilinen geçmiş zaman 1. teklik şahıs eki

Örnek :

أني دایما بی حساب قتمده بئم و اردی بر کتآب   أقرؤم
" Qatımda benüm var idi bir kitāb   Okırdım anı dāyimā bī-ḥisāb" (
 Süheyl ü NevBahar)

-Aldum ,bilmedüm ,kuldum ,bildüm,   döşedüm   oladum ,eyitmedüm
 (Kütükçü, 2005, s. 57).

- {-dUñ} Görülen geçmiş zaman 2. teklik şahıs eki

Örnek :

bir su olsa didüñ
...ne katı eglediñ
Yā Saltıh bu yire niye geldiñ
...kendü bilüne iş işlediñ
Yā Rahib neyledüñ (Mangır, 2011, s. 53)

- { - AvUz} İstek 1. çokluk şahıs eki

Örnek :

کوروطرر هر نه قلساوز کناه   کر قلاوز اول کناهه بر کز آه

Görü turur her ne kılsavuz günāh ger kılavuz ol günāh bir kez āh
(Yusuf u Zeliha)

- (kılavuz) (Ercilasun, 2004, s. 182)

- { - AyUm}, { - AlUm} 1. teklik ve çokluk şahıs emir / istek eki

Örnek :

varalum, görelüm , dimeyüm (Güven, 2019, s. 87)

محمد اول يازق لولر كوفونجي احمده خوش صلوات ويره لم

Hoş şalavāt virelüm muhammede

Ol yazuk –lular güvenci aħmede (Yusuf u Zeliha)

- { - Up} Zaf- fiil eki

Örnek :

Ya ‘ni berr ü baħr diyüp söyledüğüm

Kıymet eylüp ol duta ma ‘nı sözün (Yagmur, 2013, s. 117)

- { - Uban} Zaf- fiil eki.

Örnek :

تتكري آدين آگوبن كرلم سوزه تاكه اينه تنكريدن رحمت بزه

" Tangrı adın añuban Girelüm söze Tā ki ine tañrıdan raħmet bize" (Yusuf u Zeliha)

2.2. Ünlü sesler yanında bulunmayan ünsüz dudakları (Akar ,2018, s.109)

- { - dUr} Fiilden fiil yapım eki

Örnek :

ağdur- : Ağdırmak.

atlandur- : Ata bindirmek.

börtür- : Az pişirmek

buydur- : Dondurmak

çözelendür- : Akıtmak. (Bozdağ, 1999, s. 28) .

- { - Ur} Fiilden fiil yapım eki

Örnek :

Batur- , *bişür-* , *bitür-* , *çögür-* , *dadur-* , *geçür-* , *düşür-* , *göçür-* , *içür-* , *irür-* , *toyur-* , *uçur-* , *yitür-* – (Gülsevin, 2017, s.152)

- { -GUr} Fiilden fiil yapım eki

Örnek :

dirgür- : (dirür-, dirgir-) Diriltmek, ihya etmek.

durgur- : (turgur-) 1. Durdurmak 2. Kaldırmak, ayakta tutmak (Bozdağ, 1999, s. 28)

- { -Uk } Fiilden isim yapım eki

Örnek :

şınuk , yaruq , şaruq , delük , bölük (Uçar , 2009, s. 70).

- { -IU } İsimden isim yapım eki

● Örnek :

Atlu , bağılu , datlu , eksiklu (Akar, 2018, s. 112)

- { -sUZ } İsimden isim yapım eki

Örnek :

kardaşsuz , günâhsuz , gözsüz (Türk Vahit ve başkaları,2019, s. 80.)

- { -dUk } Sıfat –fiili eki

Örnek :

olduqdan (اولدقن), *şarduqdan* (صاردقن)

dëdükleri (دیدوکلری) , *yëdükleri* (یدوکلری) (Uçar, 2009, s. 70)

- { -ArU } Yön gösterme durum eki

Eski türkçe'de +ğaru; + gerü; nadiren de + karu, + kerü . (Gabin, 1988, s. 65.)

Örnek :

Gir içeri bir şîşe var, getir (Akar, 2018, s. 113)

"-erü (<ğaru; -gerü) taş-ra >daş-ra, iç-re, son-ra, üye-re ; yok-aru, iç-"

"erü, il-erü, tış-aru , yañ-aru "yana" (Timurtaş, 2010, s. 360).

- { -Uñ , - UñUz } 2. teklik ve çokluk ekleri

Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna uygundur. (Gabin, 1988, s. 70).

Örnek :

حق سني سلطان قلیسر قامویه اون بر قاردشك طوریسه طابویه

haq seni sultān kılsar kamuya

On bir kardeşüñ tutısar tapuya (Yusuf u Zeliha)

- { -Uñ , - nUñ } İlgi eki

İlgili ekin Eski Türkçe metinlerde dudak uyumuna bağlı eklerinden biriydi. (Gabin, 1988, s. 71).

Örnek :

uçmağüñ içinde yetmiş biñ bağlar gördi

senüñ kuluñdur, honuñ biri , anasınuñ göñli , kürsünüñ , ayagın (Güven, 2019, s. 55)

- {-Ur} geniş zaman eki

Eski Türkçe dudak Uygundur.. (Gabain, 1988, s. 80)

Örnek :

Bayık korhuban cānını kaçurur

kuluñuñ bilürven ben ol haddi yoğ (Karagöz, 2018, s. 43 ,197).

- {-dUk } Görülen geçmiş zaman 1. çokluk şahıs eki

Örnek :

ihtişār kılduk (اختصار قلدق) , *ihtişār étdük* (اختصار ايتدك) (Uçar, 2009, s. 31)

- {- sUn / - sUnlAr } 3. teklik ve çokluk şahıs emir ekleri

Eski Türkçede {- sUn / - sUnlAr } biçimi görülmektedir.. (Gabain ,1988, s. 7)

Örnek :

Allah Ta'ālā size rahmet *eylesün*

gelsün yaragum getürsün

hamle eyle kim kıyamete *kalmasun*

kazalardan ve düşman şerrinden *saklasun* (Mangır, 2011, s. 60).

{-Uñ , - UñUz } 2.çokluk şahıs emir eki

Örnek :

Esen kalun , sığınun , varun , gidün gelun , virun , bilün (Akar, 2018, s. 115)

- {-Uz } 1. Çokluk şahıs bildirme eki

Örnek :

شكر قلنك تنكريا ليل ونهار سوچ قلو روز سوچمزي باغشلار

" Şükr kıln tanrıya leyl ü nehar Suç kılıruz suçumuzu bağışlar"

(Yusuf u Zeliha)

- {-U } zarf - fiil eki

Eski Türkçe döneminde yuvarlaklaşma eğilimi başlamış (Gabin, 1999, s. 85)

Örnek :

ol canavār nice kim çekinügördi (Mangır, 2011, s. 60).

" di-y-ü "diyerek", uğra-y-u "uğrayarak", gözle-y-ü "gözleyerek" (Akar,

2014, s. 9)

- {-dUr } Bildirme eki

Örnek :

kādirdürür, ihsānidur, yalandur (Kapdan, 2006, s. 45)

- {-Uz } 1. Çokluk Şahıs eki.

biz > -vuz / vüz > -yuz / yüz > -uz / üz > -ız / iz (Korkmaz,1989, s. 43-65)

Örnek :

Eylerüz (Kapdan, 2006, s. 47)

biz size kapu açamazuz

anlar eyittiler hep îmān getürevüz

Server karañulığa giderüz

bundan yüz suyla gidevüz (Mangır, 2011, s. 65)

Sonuç

Eski Anadolu Türkçesi yazı dili, XIII. yüzyılın sonuna kadar ayrı Bir kol olarak devam etmiş, aynı yüzyılın sonunda genişlemeye başlamıştır. Doğuda Doğu Türkçesi (Çağatayca), kuzeyde Kuzeybatı Türkçesi (Kıpçak), batıda Güneybatı Türkçesi (Oğuzca) olarak bilinen yazı Türkçesinde bugün kullanıldığı yazı dilin temeli Batı Oğuzcadır. Anadolu'ya göçen Türkler tarafından yazı diline çevrilmiştir.

Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlü ekleri tespit edilmiştir. Bazıları eklerde dudak ünsüzleri p, b, v, m bulunması geçerli bir sebeptir. Türkçeden kök yuvarlak olsa da bu dönemde yuvarlaklaşan bazı Ekler de vardır. Dudak ünsüzleri olmamasına rağmen ñ sesinin de Eklerde yuvarlaklaşmaya neden olduğu gözlemlenmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde dudak benzeşmesi denilen düzlük yuvarlaklık uyumu daha önceki dönemlerde olduğu gibi Henüz ortadan kalkmamış. Ancak dönem sonunda başlama belirtileri göstermiştir.

Eski Anadolu Türkçesinde meydana gelmiş yuvarlaklaşma bir ünsüzün düşmesi sonucunda veya dudak ünsüzü olan “b, m ,p, v” gibi seslerin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle Meydana gelmiş ya da bir ağız meselesi olarak ortaya çıkmıştır.

Kelimelerde Yuvarlaklaşma

Dudak uyumu bozulan kelimelerin çoğu, / -ğ /, / -g / ünsüz ve hece sonlu Eski Türkçe kelimelerdir.

Bazı kelimelerdeki yuvarlak ünlüler Eski Türkçe'de olduğu gibi aynı şekliyle devam ettirilmiştir.

Eklerde Yuvarlaklaşma

1. +lığ / +lig, +luğ / +lüg > +lu / +lü

Eski Türkçe döneminde ünlü uyumuna giren isimden sıfat yapma ekinin son sesinde bulunan tonlu ğ ve g ünsüzlerinin düşmesi sebeptir.

2. Eklerin yuvarlaklaşması ayrılır :

2.1. Ünlü sesler yanında bulunan ünsüz dudakları:

- {+ Um/ + Umuz } 1.teklik ve çokluk iyelik ekleri
- {-dUm} Bilinen geçmiş zaman 1. teklik şahıs eki
- {-dUñ} Görülen geçmiş zaman 2. teklik şahıs eki
- {- AvUz} İstek 1. çokluk şahıs eki
- {- AyUm}, {- AlUm} 1. teklik ve çokluk şahıs emir / istek eki
- {- Up} Zarf- fiil eki
- {- Uban} Zarf- fiil eki.

2.2. Ünlü sesler yanında bulunmayan dudak ünsüzleri:

- {- dUr} Fiilden fiil yapım eki
- {- Ur} Fiilden fiil yapım eki
- {-GUr} Fiilden fiil yapım eki
- {-Uk} Fiilden isim yapım eki
- {-IU} İşimden isim yapım eki
- {-sUz} İsimden isim yapım eki
- {-dUk} Sıfat - fiili eki
- {-ArU} Yön gösterme durum eki
- {-Uñ , - UñUz } 2.teklik ve çokluk ekleri
- {-Uñ , - nUñ } İlgi eki
- {-Ur} Geniş zaman eki
- {-dUk } Görülen geçmiş zaman 1. çokluk şahıs eki
- {- sUn / - sUnlAr } 3. teklik ve çokluk şahıs emir ekleri
- {-Uñ , - UñUz } 2. çokluk şahıs emir eki
- {-Uz } 1. çokluk şahıs bildirme eki

- {-U } Zarf fiil eki
- {-dUr } Bildirme eki
- {-Uz } 1. çokluk şahıs eki.

Kaynakça

- AKAR, Ali (2014), *Eski Anadolu Türkçesi Ders Notları* , Muğla yayınevi, Anakra.
- AKAR, Ali (2018) , *Oğuzların dili Eski Anadolu Türkçesi* , Ötüken Naşriyat, İstanbul .
- BOZDAĞ, Sülyman (1999), *Eski Anadolu Türkçesinde Fiillerin Tasnif* , Yayınlanmamış
Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- EKER, Ümit (2010), *Çağatay Türkçesinde eklerde görülen yuvarlaklaşmalardaki Eski Anadolu Türkçesi etkisi*, Turkish studies, cilt 5, Sayı 1, 374 -389 Muğla Üniversitesi, Muğla.
- ERCİLASUN, Ahmet B.(2004), *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınlar, Ankara.
- FARUK, Timurtaş (1976) , *Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri*, Türkiyat Mecmuası, 18 (0), 331 - 368, 21.12.2010
[. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/18497](https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/18497)
- GABIN Von A. (1988) , *Eski Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.

GÖKÇE, Aziz, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Dudak Uyumu ve Ünsüz Uyumu, Turkish Studies (International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic) Volume 4/ Issue 3 Spring 2009, 991 – 1012.

<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.713>

GÜLSEVİN, Güner ; BOZ, Erdoğan (2004), , *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi kitapevi, Ankara.

GÜLSEVİN, Güner(2017), *Eski Anadolu Türkçesi Ekler*, TDK Yayınları, Ankara.

GÜVEN, Ömer (2019), *Kit āp-ı Esrārü'l- ‘Arġfn: Dil İncelemesi-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım*,

Yayınlanmamış Dotura Tezi ,İstanbul Üniversitesi ,İstanbul.

KAPDAN, Hasan Sevban (2006), *Cāmi-i kâşāş (Fazilī)* , -*Dil İncelemesi-* , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Sakarya Üniversitesi.

KARAGÖZ, İlknur (2018), *Tarihi Türk Lehçelerde Sıfat ve zarflarda Pekiştirme ve Derecelenmedirme*, TDK Yayınları, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* , TDK Yayınları, Ankara,2009.

KÜTÜKÇÜ, Mehmet (2005), *Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Satır Arası Kurān Tercümesi (Gramer-Metin –Tertip-sözlük)*, Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi ,Sivas.

MANGIR, Mediha (2011) , *Dudak Uyumu Açısından SALTUK-NÂME’deki Ekler*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi , Cilt: 4 Sayı: 18 Volume: 4 Issue, s: 46-75.

MŞİRİ, Huda. Hasan. (2007) , Eski Anadolu Türkçesi Dil Özellikleri, Diller Fakültesinin dergisi, cilt 17 , 122-150,

<https://jcolang.uobaghdad.edu.iq/index.php/JCL/article/download/472/348/677>

- ÖZKAN, Mustafa (1955) , *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul,.
- TEKİN, Talat ve ÖLMEZ, Mehmet (2003), *Türk Dilleri Giriş* , kitap matbaası ,İstanbul .
- TÜRK Vahit ve başkaları (2019) , *XIV-XV. YüzYıllar TÜRK DİLİ*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- UÇAR İlhan (2009) , *HAZÂ KİTÂB-I HULÂSA-İ TİBB CERRÂH MES'ÛD (GİRİŞ-İNCELEME-METİN - DİZİNLER) BİRİNCİ CİLT*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi , Sakarya.
- YAĞMUR, Ömer (2013), *-Up Zarf-Fiil Ekinin Eski Anadolu Türkçesindeki Fonetik Durumu*, Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı, 1-2 Aralık 2010, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

References

- AKAR, Ali (2014), *Old Anatolian Turkish Lecture Notes*. Ankara: Muğla publishing house.
- AKAR, Ali (2018), *Oghuz language, Old Anatolian Turkish*. İstanbul: Ötüken publishing house.
- BOZDAĞ, Sülyman (1999), *Classification of Verbs in Old Anatolian Turkish*. Unpublish Doctoral Thesis, Afyon Kocatepe University.
- EKER, Ümit (2010), *The Old Era in the Roundings seen in the affixes in Chagatai Turkish. Anatolian Turkish influence*, in Turkish studies, 5 (1), 374 -389. Muğla: Muğla University.
- ERCILASUN, Ahmet B.(2004), *History of Turkish Language from the Beginning to the Twentieth Century*. Ankara: Akçağ Publications.

- FARUK, Timurtaş (1976), *Small Old Anatolian Turkish Grammar*, *Turkiyat Magazine*, Vol 18, No 0, 331 - 368, 21.12.2010.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/18497>
- GABIN Von A. (1988), *Grammar of Old Turkish*. Ankara: TDK Publications.
- GÖKÇE, Aziz , *Lip Harmony and Consonant Harmony from Old Anatolian Turkish to Ottoman Turkish*, *Turkish Studies (International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic) Volume 4/3 Spring (2009) 991 – 1012*. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.713>
- GÜLSEVİN, Gürer; BOZ, Erdogan (2004), *Old Anatolian Turkish*. Ankara: Gazi bookstore.
- GÜLSEVİN, Gürer (2017), *Old Anatolian Turkish Affixes*. Ankara: TDK Publications.
- GÜVEN, Ömer (2019), *Kitâp-ı Esrârü'l-‘Ârîfîn: Language Analysis-Text-Dictionary-Tipkılıç*, Unpublished Dotura Thesis, İstanbul University.
- KAPDAN, Hasan Sevban (2006), *Câmi-i kaçaş (Fazilî), -Language Analysis -*, Unpublished Master Thesis, Sakarya University.
- KARAGÖZ, İlknur (2018), *Reinforcement and Adjectives in Historical Turkish Dialects and Adverbs Rating*. Ankara: TDK Publications.
- KORKMAZ, Zeynep (2009), *Turkey Turkish Grammar Morphology*. Ankara: TDK Publications.
- KÜTÜKÇÜ, Mehmet (2005), *The Interlinear Qur'an Written in Old Anatolian Turkish Translation (Grammar-Text-Organization-Dictionary)*, Unpublished, Master Thesis, Cumhuriyet University, Sivas.
- MANGIR, Mediha (2011), *Affixes in SALTUK-NAME in Terms of Lip Harmony*, *International Journal of Social Studies*, Volume: 4 Issue: 18 Volume: 4 Issue, 46-75.
- MSIRI, Huda. Hasan. (2007), *Old Anatolian Turkish Language Features*, *College of Languages Journal , University of Baghdad*, Volume: 17, 122-150.

<https://jcolang.uobaghdad.edu.iq/index.php/JCL/article/download/472/348/677>).

ÖZKAN, Mustafa (1955) , *Development Areas of Turkish Language and Old Anatolian Turkish*. Istanbul: Fili Bookstore.

TEKIN, Talat and ÖLMEZ, Mehmet (2003), *Introduction to Turkish Languages*. Istanbul: book printing house.

TÜRK Vahit et al. (2019) , XIV-XV. Centuries *TURKISH LANGUAGE*.
Eskisehir :Anadolu University.

UÇAR İlhan (2009), *HAZÂ KİTÂB-I HULÂSA-İ TİBB CERRÂH MES'ÛD (INTRODUCTION - REVIEW-TEXT - INDEX) FIRST VOLUME*,
Unpublished Doctoral Thesis, Sakarya University.

YAĞMUR Ömer (2013), *Phonetic Status of -Up Adverb-Verb Suffix in Old Anatolian Turkish, International Old Anatolian Turkish Studies Workshop, 1-2 December 2010*. Istanbul: Istanbul University Faculty of Letters Publications.

الحروف الصامتة المعطلة لقاعدة التوافق الصوتي في اللغة التركية الأناضولية القديمة

المدرس لمياء كاظم عيال
جامعة بغداد, كلية اللغات, قسم اللغة التركية, العراق
الباحث ضياء جواد سلمان
قطاع خاص, العراق

المستخلص

تعد سمة التدوير (تدوير الشفتين) التي حصلت في الاحرف الصوتية والتي تطورت مع تعطل التوافق الشفاهي في مقدمة الخصائص الصوتية المعروفة للغة التركية الأناضولية القديمة التي تُعد واحدة من فروع تركية الاوغوز الغربية بين القرنين الثالث عشر والخامس عشر الميلادي. وسيتم في هذه الدراسة عمل تحليل لظاهرة التدوير والتي ظهرت على الاحرف الصوتية والتي كانت سببا لتعطيل التوافق وسيتم توضيحها بأمثلة محددة من الاعمال و الآثار الأدبية و اللغوية من تلك الحقبة.
الهدف من الدراسة هو شرح أسباب التوافق الشفاهي للباحثين العاملين على اللغة التركية الأناضولية القديمة من خلال الأمثلة.

في بداية الدراسة سيتم عرض اراء الباحثين العاملين في مجال اللغة التركية حول اسباب تعطيل التوافق الصوتي والتدوير الحاصل في اللغة التركية الاناضولية القديمة. بعد تقديم آرائهم ، ستتم محاولة شرح الموضوع بأمثلة محددة في كل من كتب قواعد اللغة التركية وفي الأعمال الأدبية لتلك الحقبة.. وستتم محاولة شرح أسباب التقريب بالأمثلة المأخوذة من أعمال تلك الحقبة الزمنية خاصة من سهيل نوبهار لهوجا مسعود ومثنويات يوسف وزليحة لشباد حمزة.

الكلمات المفتاحية: اللغة التركية الأناضولية القديمة، اللغات التركية القديمة، لغة الأوغوز، اللغة التركية، التوافق الصوتي.